

**PSBB LEARNING LEADERSHIP ACADEMY
BANGALORE - 2020-21**

CLASS - 8

SUB- II LANGUAGE - SANSKRIT

TOPIC- क्त प्रत्ययः।

PRIYA.E

क्त प्रत्ययः (PAST TENSE)

NOTE

*क्त प्रत्ययः used in कर्मवाच्यम् (Passive voice)

In a sentence कर्तृपदम् (Subject) in तृतीया विभक्तिः ,
कर्मपदम् (Object) in प्रथमा विभक्तिः

क्त प्रत्ययः used according to कर्मपदम् (Object)

*क्त प्रत्ययः should be followed कर्मपदम्
(लिङ्ग & वचनम् according to कर्मपदम्)

पठ्+क्त=पठितः।

क्त प्रत्ययः Forms

पठितः पठितौ पठिताः - पुल्लिङ्गः

पठिता पठिते पठिताः - स्त्रीलिङ्गः

पठितम् पठिते पठितानि - नपुंसकलिङ्गः

उदाहरणानि वाक्यानि

तेन वेदः पठितः।

तेन गीता लिखिता।

तेन फलम् खादितम् ।

वचनसम्बन्धः, लिङ्गसम्बन्धः च

बालकः (प्र.वि.) श्लोकं (द्वि.वि.) पठितवान् (क्तवतु प्रत्ययान्नं पदम्)

कर्तृपदम्

कर्मपदम्

क्रियापदम्

बालकेन (तृ.वि.) श्लोकः (प्र.वि.) पठितः (क्त प्रत्ययान्नं पदम्)

वचनसम्बन्धः, लिङ्गसम्बन्धः च

* क्त प्रत्ययस्य त्रिषु लिङ्गेषु, त्रिषु वचनेषु च रूपाणि सन्ति ।

यथा

पठ् + क्त - पठित

पुल्लिङ्गम्	- पठितः	पठितौ	पठिताः	(राम शब्दवत्)
स्त्रीलिङ्गम्	- पठिता	पठिते	पठिताः	(लता शब्दवत्)
नपुंसकलिङ्गम्	- पठितम्	पठिते	पठितानि	(फल शब्दवत्)

* एतानि उदाहरणानि पठत ।

छात्रेण/ छात्रैः श्लोकः पठितः ।
श्लोकौ पठितौ ।
श्लोकाः पठिताः ।

छात्रेण/ छात्रैः कविता पठिता ।
कविते पठिते ।
कविताः पठिताः ।

छात्रेण/ छात्रैः पुस्तकं पठितम् ।
पुस्तके पठिते ।
पुस्तकानि पठितानि ।

● इमानि वाक्यानि अपि पठन्तु ।

मया पुस्तकं पठितम् ।

त्वया पुस्तकानि पठितानि ।

अस्माभिः कविता पठिता ।

धातवः	पुल्लिङ्गः	स्त्रीलिङ्गः	नपुंसकलिङ्गः
1.गम्-To go	गतः	गता	गतम्
2.कृ-To do	कृतः	कृता	कृतम्
3.त्यज्- To leave	त्यक्तः	त्यक्ता	त्यक्तम्
4.दा- To give	दत्तः	दत्ता	दत्तम्
5.दृश्-To see	दृष्टः	दृष्टा	दृष्टम्
6.नम्- To bow	नतः	नता	नतम्
7.नी- To bring	नीतः	नीता	नीतम्
8.पच्-To cook	पक्वः	पक्वा	पक्वम्
9.पा- To drink	पीतः	पीता	पीतम्
10.प्रच्छ्-To ask	पृष्टः	पृष्टा	पृष्टम्
11.श्रु- To hear	श्रुतः	श्रुता	श्रुतम्
12.क्रीड्- To play	क्रीडितः	क्रीडिता	क्रीडितम्
13.लिख्-To write	लिखितः	लिखिता	लिखितम्
14.हन्- To kill	हतः	हता	हतम्
15.सेव्- To serve	सेवितः	सेविता	सेवितम्
16.लभ्- To get	लब्धः	लब्धा	लब्धम्

अभ्यासः ।

रिक्तस्थानानि क्त प्रत्ययं संयोज्य पूरयत।

1, बालेन भोजनं _____। (कृ)

Ans-कृतम्

2, मया एकः वेदः _____ । (पठ्)

Ans - पठितः

3, रामेण विद्यालयः _____ । (गम्)

Ans- गतः

4, छात्रैः उत्तराणि _____ । (लिख्)

Ans - लिखितानि

5, गुरुणा प्रश्नः _____ । (प्रच्छ्)

Ans- पृष्टः

6, तेन फले _____ । (खाद्)

Ans- खादिते

7, त्वया पुस्तकानि _____ । (पठ्)

Ans - पठितानि

8, युष्माभिः कथाः _____ । (श्रु)

Ans- श्रुताः

9, आवाभ्याम् क्रीडा _____ । (क्रीड्)

Ans- क्रीडिता

10, धनिकेन रुप्यकाणि _____ । (दा)

Ans- दत्तानि

WORK BOOK EXERCISE

- I. रिक्तस्थानानि क्त प्रत्ययं संयोज्य पूरयत ।
1. वानरेण फलं _____ (खाद्)
 2. अध्यापिकया प्रश्नः _____ । (प्रच्छ् (पृच्छ्))
 3. बालकैः गृहपाठः _____ । (लिख्)
 4. युष्माभिः किं _____ (कृ (कर्))
 5. अम्बया गानं _____ (गै (गाय्))
 6. तैः पुस्तकानि _____ (नी (नय्))
 7. तैः इक्षुरसः _____ । (पा(पिब्))
 8. नरेण रेल् - स्थानके चिटिका _____ । (क्री (क्रीण्))
 9. पित्रा धनं _____ (दा)
 10. अस्माभिः पाठाः _____ । (लिख्)

II. प्रदत्तवाक्येषु रेखाङ्कितानां प्रकृति - प्रत्यय-विभागं कुरुत ।

1. राज्ञा प्रजाः रक्षिताः । _____
2. मया स्पर्धायां पारितोषिकं लब्धम् । _____
3. भक्तेन ईश्वरः नतः । _____
4. युष्माभिः आचार्यः सेवितः । _____
5. भवता वस्त्राणि क्षालितानि । _____

Answers WB P.NO - 95

- I. 1, खादितम् 2, पृष्टः 3, लिखितः 4, कृतम् 5, गीतम्
6, नीतानि 7, पीतः 8, क्रीता 9, दत्तम् 10, लिखिताः
II. 1, रक्ष् + क्त 2, लभ् + क्त 3, नम् + क्त 4, सेव् + क्त 5, क्षाल् + क्त

6. विदुषा अध्ययनं कृतम् । _____
7. मालाकारैः मालाः रचिताः । _____
8. जन्तुशालायाम् अस्माभिः मृगाः दृष्टाः । _____
9. तैः माता वन्दिता । _____
10. पितामहेन वार्ता श्रुता । _____

क्तवतु & क्त - पुनरावृत्तिः

- I. यथानिर्दिष्टं प्रत्ययं संयोज्य रिक्तस्थानानि पूरयत ।
1. कालिदासः महाकाव्यद्वयं _____ (रच् + क्तवतु)
2. भवान् कस्मिन् विद्यालये _____ । (पठ् + क्तवतु)
3. पुत्रैः माता _____ । (सेव् + क्त)
4. सेविकाः कार्यं _____ (कृ (कर्) + क्तवतु)
5. गुरुणा उपदेशाः _____ (दा(यच्छ्)+क्त)
6. मीरा हरिणा _____ (रक्ष् + क्त)
7. सिद्धार्थेन बोधिवृक्षस्य अधः ज्ञानं _____ । (प्र + आप् + क्त)
8. वायुना वृक्षाः _____ । (कम्प् + क्त)
9. वयं मित्राणि _____ (मिल् + क्तवतु)
10. सा ईश्वरं _____ । (पूज् + क्तवतु)
- II. वाक्येषु रेखाङ्कितपदानां प्रकृति - प्रत्यय-विभागं कुरुत ।
1. शिशुना दुग्धं पीतम् । _____
2. तौ भोजनं कृतवन्तौ । _____

ANSWERS - WB P. NO -96

॥ 6, कृ + क्त 7, रच् + क्त 8, दृश् + क्त 9, वन्द् + क्त 10, श्रु + क्त